

1. Přednáška

2. Přednáška

Výrok Karla Havlíčka Borovského: Kdyby byli všichni občané ...

Společnost a politické rozhodování

Podstata a klasifikace rozhodování

Běžné a teoretické vědomí o podstatě rozhodování

Průměrný člověk nemá vzdělání a není schopen kompetentně zaujímat politické postoje.

Hlavní rozdíly běžného a teoretického vědomí:

- nerozlišuje vjem a podstatu, teoretické vědomí zkoumá podstatu faktu. Běžné vědomí vnímá image politika, sympatie, osobnosti. Teoretické vědomí zkoumá i ideologii, aplikovatelnost ideologie, schopnosti řešit situace
- teoretické vědomí se snaží definovat pojmy (voliči chtějí většinový systém, ale nevědí, co to je)
- běžné vědomí strukturuje informace subjektivně na základě pocitů, teoretické vědomí používá logiku.

Rozhodování – výběr z alternativ. Běžní lidé akcentují na svobodu výběru. Svobodný výběr může být zdánlivý. Spinoza: “Svoboda je poznaná nutnost”
Teoretické rozhodování – rozhodování je proces, který se skládá z několika fází:

1. Identifikace problému

Zjištění, že nás neuspokojuje situace nebo vývoj a chtěli bychom to změnit. Rychlost identifikace ovlivňuje řešení problému, čím dříve tím méně prostředků na jeho řešení musíme vydat. Pozdě identifikovaný problém nemusí jít vyřešit, protože je nezvratný. Liší se okamžik identifikace problému a okamžik započítání jeho řešení (specialista objeví problém, ale nedokáže ostatní přesvědčit, že je to skutečný problém)

Neřešení problému může být vědomým rozhodnutím (např. Ve válce 1941-1942 Britové získali Německý tajný kód, Britové obětovali jedno město (Caventry), protože, kdyby ho vystěhovali, Němci by poznali, že Britové mají kód a změnili by ho, což by zamezilo Britům získat důležitější informaci. Podle jedné teorie Američané věděli, že Japonci zaútočí na Pearl Harbor a přemístili všechny svoje nové lodě ale nechali útok proběhnout, potřebovali záminku k vyhlášení války Japonsku.
Soubor na internetu: Pearl Harbor - Matka všech konspirací)
Past na Saddáma Husajna (sunnita) v případě první války v Zálivu, Američané údajně o záměrech Saddáma věděli, měli informace o mobilizaci i informace o tom, že se Saddám ptal americké ambasadorky jestli by USA měli něco proti obsazení Kuvajtu, ambasadorka údajně odpověděla, že to není jejich záležitost. Američané chtěli vyhrotit situaci, aby mohli

zaútočit na Irák. Kdyby Irák útočil později mohl by mít už jadernou zbraň.

2. Analýza problému

Rozbor problému, subjekt se snaží pochopit podstatu problému, co ho tvoří, čím je vyvolán, jaké možnosti situace nabízí, jestli předpokládaný vývoj zapadá do cílů rozhodujícího se subjektu. Subjekt definuje svůj cíl, zhodnotí dispozice jednotlivých aktérů (čím kdo disponuje), určení časových horizontů pro doplnění prostředků. V podstatě SWOT metoda. Ne vždy se veřejnost dozví to, k čemu dospěla elita.

3. Přednáška

Americká hegemoie, jediný kdo se jim může postavit je Rusko, protože má ještě jaderné zbraně (i když zastarávají) Z ekonomického hlediska nic nezamená, mají jen ropu, velmoc jsou jen díky jaderným zbraním. Putin přezbrojuje ruskou armádu.

Valutové a zlaté rezervy:

1. Japonsko 800 mld. dolarů
2. Čína 600 mld
3. Korea
4. Taiwan
5. Rusko 150 mld. dolarů

“Rusko není tak silné jak se tváří a není tak slabé jak vypadá”

Rusko spolupracuje s Čínou a Indií a mohou tak vytvořit protiváhu USA v Asii.

3. Analýza možných řešení

Které řešení bude mít menší vedlejší efekty. V Afghánistánu Američané uvažovali o použití malých jaderných zbraní, kvůli jeskynním komplexům, kde jsou klasické zbraně neúčinné.

Jaké budou celkové důsledky – např. Veřejné mínění. Zohlednění možných aktivit jiných subjektů. Musíme brát v úvahu i náhodu a pravděpodobnost.

4. Realizace vybraného řešení

Organizace, realizace a zpětná kontrola vybraného naplňování cíl.

Tato fáze je obvykle začátkem první fáze nového rozhodování.

Často se podcení druhá fáze – když se špatně rozebere problém, těžko se najde správné řešení. Američané dělají chybu v tom, že problémy personifikují. Mysleli si, že když zajmou Husajna, problém bude vyřešen.

Chyby se dělají i v tom, že se ve třetí fázi vybere nejrychlejší a nejlevnější varianta.

Putin rozjel reformu bytového sektoru, ale situace se ještě zhoršila – byla to chyba realizace státním aparátem(4. fáze) a odnesl to Putin.

Klasifikace rozhodování

Podle subjektu rozhodování

Můžeme rozlišit rozhodování podle subjektu

- **Jedinců** – Je potřeba znát motivy – proč něco dělají, zájmy – co sledují, hodnoty – principy v jejichž rámci se pohybuje jejich řešení, principy, schopnosti, vlivová a mocenská pozice. Ideální je vytvořit psychologický portrét.
Paroubek se po deseti letech prosadil, dříve soupeřil se Zemanem o místo předsedy strany. Před Listopadem dělal v RaJ (restaurace a jídelny), byl úspěšný podnikatel. Na rozdíl od Grosse nejde Špidlovi o majetek, s tím neměl nikdy problémy, ale je politický fanatik a nepochybuje o své pravdě. Špidlovi zklamalo, když do čela KDU-ČSL přišel Kalousek Místo Svobody (námž byl schopen se domluvit).
- **Sociálních skupin** – Rozhodování je buď otázka dohody nebo vynuceného souhlasu. Ve skupinách je rozhodování institucionalizované. Měli bychom znát zájmy, motivy, hodnoty, formální a neformální pravidla rozhodování (stanovy), autority, a mocenské pozice skupiny. Důležité jsou i rozdíly (rozpory) uvnitř skupiny – ovlivňují akceschopnost a dá se jich také využít.
- **Institucí** (mocenské subjekty) – napojení na stát. Měli bychom znát mocenskou kapacitu, schopnosti a ochotu představitelů instituce těchto kapacit využít, pravidla.

Objekt rozhodování – ten na koho působí subjekt.

Objekt může být i subjektem – záleží na ochotě se podřídit rozhodnutí jiného subjektu, nebo se postaví a bude taky subjektem a pak jakou má kapacitu rozhodnutí zvrátit.

4. přednáška

Podle přístupu k analýze problému

- **Impulzivní** – pod vlivem bezprostředních emocí, fackování se politiků, vytočení politika..., obvykle není kompetentní rozhodování
- **Intuitivní** – opírá se o podvědomou zkušenost a smyslové vnímání. Intuice je pro politika i politologa velmi důležitá.
- **Racionální** – předpokládá, že před rozhodnutím analyzujeme analogické souvislosti situace. Vědomě použijeme teorie a metody. Přesto nezaručuje správný výsledek, metody a teorie mají silné a slabé stránky stejně jako jednotlivé školy, jsou vždy z úhlu pohledu nějaké ideologie. Bush byl často tázán, proč tolik důvěřuje Putinovi, řekl, že mu pohlédl do duše. Putin mu říkal zážitky z dětství: hořelo u nich, hasič přinesl Putinovi z hořícího domu křížek a Putin měl radost, protože to byl křížek po babičce. Proto ho má Bush rád. Je možné, že to Putin vyprávěl jen aby

se zalíbil Bushovi.

- **Iracionální** – založeno na chybném vyhodnocení situace.

V praxi je často rozhodování kombinací těchto přístupů, je to otázkou informací, které máme k dispozici a časového prostoru a schopností toho, kdo se rozhoduje.

Podle časového horizontu analýzy

- **Bezprostřední cíle** – aktuálně přicházející problémy řešíme bez ohledu na zítřejší následky. Když politik něco “plácne” např. Bushismy
- **Krátkohbé** – týdne až měsíce
- **Střednědobé** – několik let, např. Volební období
- **Dlouhodobé** – deset a více let

Příklad: potlačení demonstrace nebo ne? Potlačení může být krátkodobé vítězství, ale další demonstrace zase budou silnější, protože lidi budou naštvaní protože byla předchozí demonstrace potlačena. Demonstrace 1989 v ČSSR nebyla potlačena, protože by vítězství komunistů stejně bylo krátkodobé – podobné procesy probíhaly v ostatních zemích.

Oranžová revoluce na Ukrajině: Janukovič to vzdal, i když to mohl potlačit, protože by se situace obrátila proti němu. Juščenkův režim stejně nezvládl Ukrajinu ekonomicky stabilizovat, takže zase musí spolupracovat s Janukovičem. Podle statistik je 50% Urajinců zklamaných po revoluci.

Stanislav Gross: držel se do posledního momentu. Když bylo jasné, že se neudrží, hledal alternativu – chtěl aby ve vládě Kohouta nebyli špičkoví představitelé koaličních stran. Nominoval ho (zpočátku podporoval) a pak se proti němu postavil. Podporoval ho, protože tam chtěl někoho slabšího (neměl zkušenosti z domácí politiky) a Kohout by se k němu chočil radit. Lidovci to vyřešili tak, že jejich lidé ve vládě se vzdali stranických funkcí a tk mohli zůstat. Gross přišel na to, že Lidovci by na Kohouta měli větší vliv než Gross, proto ho přestal podporovat.

Gross mobilizoval své příznivce tím, že prohlásil, že to není útok na jeho osobu ale ne ČSSD a že po pádu Grosse automaticky přijde ODS se svou Modrou šancí. Tomu uvěřili i komunisti a podporovali Grosse. To je nesmysl, protože by u moci zůstala ČSSD, jen by odešel Gross, ale všichni tomu věřili.

Jaký časový horizont subjekt sleduje je otázkou metodologie a ideologie.

Liberál (empirický) sleduje krátkodobý horizont.

Konzervativec (normativně ontologický přístup) křesťan sleduje krátkodobý, dlouhodobý a střednědobý horizont. Konzervativec jako Klaus sleduje krátkodobé a dlouhodobé horizonty. Střednědobé cíle Klaus nikdy neřešil, to dělala neviditelná ruka trhu.

Fenomenologicko existenciální přístup, postmoderna, Havel – krátkodobé cíle.
Komunista taky sleduje všechny tři horizonty.

Štrougal:

- Dlohodobě: komunistická společnost
- Střednědobý: pětiletky
- Krátkodobý horizont: aby se dělníci nenaštvali

Strategické a taktické cíle

- **Strategické** – dlouhodobě vytyčuje a sleduje neměnný cíl. Cíle mohou mít hierarchii podle důležitosti. Je realizována dílčími cíli, které jsou proměnlivé
- **Taktické** – výběr a realizace dílčích cílů v závislosti na situaci

První strategický cíl Američanů byl svrhnout Saddáma Husajna. Už se ale nesoustředili na druhý cíl, co bude potom.

V první válce v Zálivu se rozhodovali jestli pokračovat dál a dobýt Irák, nedošlo k tomu, protože součástí koaličních armád byli i Arabové. Zastavili postup, uvalili embarga a čekali, že se Saddámův režim zhroutí zevnitř a vyrostě tam vnitřní opozice. To se ale nestalo, Saddám zůstal a to přestože se hospodářská situace zhoršovala (protože jsou Arabové a i když nemají panovníka rádi, tak se za něj postaví pokud proti němu chtějí bojovat křesťani).

Podle charakteru výsledku

- **S pozitivními výsledky** – stabilizují, zlepšují situaci subjektu (nebo objektu) rozhodování
- **S negativními výsledky** – působí destruktivně na subjekt nebo objekt rozhodování

Model rozumného egoismu – subjekt působí pozitivně na objekt s nadějí, že se to pozitivně odrazí i na něj. Politické strany zvyšují dávky a důchody před volbami a čekají, že je budou lidi volit (s tím teď kalkuluje paroubek v Severočeském kraji)

Model řízené destrukce – negativní působení na objekt, předpokládá, že pozice subjektu se posílí. Např. Zákaz komunismu posílí pozici ostatních stran

Model řízené altruistické destrukce – pozitivní působení na objekt, které ale poškodí subjekt. Např. Válka: jeden člověk se obětuje a předpokládá, že ostatní kvůli tomu přežijí. Nebo: soc.dem. Často hovoří o tom, že se obětovala pro EU – podporovala Unii i za cenu toho, že oslabí svoji pozici (“v zájmu ČR”). Ale to posílí komunisty až začnou dopadat negativní důsledky členství v EU, lidé to budou přikládat ČSSD a levičáci budou volit spíš komunisty (kteří byli proti EU) než sociální demokracii.

Model neřízené sebedestrukce – např. Grossovo chování při jeho aféře

Podle vztahu výsledku rozhodování k systému

Eufunkční dopady – upevňuje stabilitu systému

Disfunkční dopady – rozkládá systém

Pozitivní i negativní může být eufunkční i disfunkční. Rozhodnutí o jednom problému může udělat něco jiného s celkem – propojení problémů.

Antisystémová opozice v Iráku – partyzáni. Američané čekali, že počet útoků po zatčení Saddáma klesne. Domnívali se, že proti Američanům bojují pohrobci Saddáma Husajna. Počet útoků ale naopak po zatčení stoupl ze 30 na 50 denně. Američané přecenili úlohu Saddáma – systém proti Američanům fungoval i bez Saddáma. Někteří na Američany neútočili, protože měli strach, že se Saddám vrátí. Po jeho zatčení se ho přestali bát a klidně mohli bojovat proti Američanům. Útok na Američany – Američani začnou střílet všude kolem – pak narůstá i počet mstítelů proti Američanům, protože při tom zabili i nějaké civilisty. Rozdíl je u teroristických útocích na civilisty – to se dá vyložit oběma způsoby – může to podporovat systém i ho to rozkládat.

17. listopad byl pokus o řízenou změnu systému. Změna se vymkla z rukou a pokračování komunismu už bylo nepřijatelné. (měl to být eufunkční zásah, ale ukázal se jako disfunkční).

Podle rozsahu vnějších efektů

Podle toho, koho se týká, jedinci, třídy, občané, civilizace.

pokud se jedná o pozitivní efekt, pak je zájem maximalizovat tento efekt na co nejširší vrstvy. U negativních rozhodnutí je snaha minimalizovat rozsah nebo ho optimalizovat je na určité vrstvy, které chceme zničit nebo obtovat.

Efekt nemusí být jednoznačně pozitivní/negativní pro různé skupiny a časové horizonty.

Příklad: snižování daní, na snižování daní vydělají všichni (snížením o 5% každý vydělá 5%). **Teorie prýštění:** nižší daně, vyšší vrstvy vydělají, nedokáží všechno utratit, něco investují, to způsobí rozvoj ekonomiky a na tom vydělají i nižší vrstvy. Může to ale ztroskotat na tom, že bohatí investují uvolnění kapitál v jiné zemi.

5. přednáška

45% lidí v Iráku se domnívá, že útoky proti Američanům jsou oprávněné (podle britského průzkumu, který provedla bagdádská universita).

Podle míry určitosti vývoje

rozhodování v podmínkách:

- **Jistoty** – dostatek informací o vývoji situace a o efektech jednotlivých

- postupů. Víme, co bude.
- **Rizika** – Známe pravděpodobnosti: jakou kvalitu systém/řešení má. Známe jednotlivé varianty a pravděpodobnosti s jakými nastanou. Nevo víme, co se stane, když... ale nevíme, to když. (Např. Spojení voleb a referenda o euroústavě: když bude mít ČSSD velkou podporu je velmi pravděpodobné, že projde i ústava, ale nevíme, jakou podporu bude ČSSD mít)
 - **Nejistoty** – nevíme, jaká situace nastane a ani nevíme, jaký postup zvolit – příliš široký prostor alternativ.

Kjótský protokol: Podle Bushe není prokazatelné, že oteplování planety nesouvisí s činností člověka, resp. že omezení produkce skleníkových plynů vývoj nezvrátí. Tohle dokazují i některé výzkumy, změny klimatu tady byly už dávno před lidmi (střídání dob ledových). Putin podepsal za Rusko Protokol na nátlak EU a tím ho zachránil. Hovoří se i o nalezištích surovin, které se objeví po roztátí ledovců v antarktidě, také se ušetří na dopravě, ale zatopí se část sibíře. V ledu na Sibíři je mnoho kysličníku uhličitého, když led roztaje, uvolní se, a taky mohou být ztráty v tom, že klesne půda a popraská potrubí. Také mohou být následkem hurikány. Rozhodování v podmínkách nejistoty: nevíme, jestli změny klimatu souvisí s činností člověka.

Podle předmětu rozhodování

Individuální (výber partnerky, školy...)

V politice (ekonomika, válka, mír...)

Pro rozhodování je potřeba znalost daného oboru. Po roce 1989 se ocitlo v politice řada lékařů: lidé je brali jako autority v lékařství a lidi je zvolili, protože předpokládali, že budou dobří i v politice.

Podstata policického rozhodování

Vznik politiky

Jsou různé názory na vznik politiky:

- O politicde se dá hovořit tam, kde jsou tři jedinci, kde jeden se snaží získat druhého proti třetímu. Vychází z liberalismu, individualismu. Ne ale každé takové rozhodování je politické
- Aristoteles: "Barbaři neznají politiku" V rodině není politika. Vznik politiky je otázkou organizovaných sociálních skupin a organizace v rámci **státu**.

Barbaři znají rozhodování, ale ne politické. Rodovo-kmenová společnost: na rozhodování se podílejí všichni a neexistuje institut donucení.

Předpokladem je, že existuje nadbytek a o něm rozhoduje část společnosti (ne celá společnost), politické rozhodování se také opírá o donucení ze strany státu.

Podstata policického rozhodnutí

týká se vztahů mezi sociálními skupinami, ne primárně věcí, je to otázka potřed a zájmů jednotlivých potřeb, které je potřeba zajistit v konkurenci jiných skupin. Totot rozdělení se garantuje donucením pomocí státu.

Policické rozhodování souvisí s nastolením nerovnosti (rovnosti) rozdělování (práce, produktu, času).

Optimální politické zohodování

Otázkou je, jestli jde definovat optimální politické rozhodování. Takové rozhodování by mělo vést ke stabilnímu systému (ne se řídit jen zájmy rozhodující supiny), měla by zohledňovat celý systém (ostatní skupiny).

Garantuje nerovnost (resp. míru rovnosti), ale tato nerovnost musí být funkční.

Rozhodování a stabilitu systému ovlivňuje:

- **Přírodní podmínky** – katastrofy, oteplování
- **Rozvoj techniky a technologie** (když Američani přijdou na alternativní zdroj energie, budou napřed a přestanou ztrácet)
- **Ekonomika** – hospodářské cykly – ovlivňovat je jde jen do určité míry.
- **Sociální struktura a její pohyb** – zaměstnanost. Američané (za Clintona) dávali mnoho peněz na chudé (hlavně černochoy), aby je uplatil a oni neprotestovali a nesnižovali stabilitu systému. Bush podpory omezuje.
Nebo: problémy s důchody – prodlužuje se věk a vzdělanost, klesá porodnost a v důsledku toho roste podíl důchodců. Řeší se to posouváním doby odchodu do důchodu. Otázkou je, ten, kdo nebere důchod, najde práci nebo skončí na podpoře (což vyjde nastejno, jako by bral důchod) a taky jestli nesebere místo mladým (pak bude zase rostoucí nezaměstnanost mladých – u mladých nezaměstnaných je ale větší riziko radikalismu než u starých.)
- **Existující hodnotové a kulturní vzory chování** – Klaus chtěl při své reformě přinést anglosaské principy, které fungovaly v Británii a pak v Americe. Ale reformy nedopadli úplně dobře, protože tady jsou jiné hodnoty a vzory než v USA a VB. Záležitost kalvínství (Ženeva, 16. století), predestinace: předurčení, Bůh si již vybral a to že je někdo úspěšný (bohatý) je to důkaz toho, že je vyvolený. Lidé chtěli zjistit, jestli jsou vyvolení, tak podnikali a zkoušeli zbohatnout, aby si ověřili, zda jsou uvyvolení nebo ne.
V ČR můžou spíš fungovat věci, které fungují v Rakousku nebo Německu, než vzory z anglosaských zemí.
- **Podoba politického systému** – musíme vycházet z možností, které nám politický systém poskytuje.
- **Vnější prostředí** – příroda, ekonomické cykly, ekonomika jiných států

Katarina: problémy s Černochoy, říkalo se, že kdyby tam bylo víc bělochů, stát

by se víc staral, ale problém vznikl už dříve: peníze určené na výstavbu hrází se utratili za Irák.

Nejde zohlednit všechny faktory a nastolit optimální systém.

Hrozby pro USA:

- Terorismus
- Hurikán
- Zemětřesení v Kalifornii

Historie systémů

Barbarská (prvobytně pospolná) – neexistuje politické rozhodování

Po vzniku státu – růst stability, nerovnost (a otrokářství) umožnila specializaci a tím rozvoj. Otrokářství v Římě umožnilo vytvořit římské právo a římské legie. Bylo to placeno z peněz otroků.

Otroci v Římě byli původně váleční zajatci – před vznikem otrokářství se zajatci pobíjeli. Díky otrokářství přežili. Otroci vydělali na tom, že přežili. I ten, kdo se nepodílí na rozhodování, musí dostat nějaké výhody.

6. přednáška

ČSSD má věrných voličů asi jen 20% (tvrdé jádro ze všech), ODS a KSČM má věrnější voliče.

Úmírněný autoritarismus – někdy se používá pro označení režimu v Rusku, chybí tam občanská společnost a střední vrstvy. Demokracie nemusí znamenat stabilitu systému.

Rozdělování (nerovnost) by mělo být optimální, aby zaručovalo stabilitu systému. Některé systémy jsou stabilní a efektivní, přestože nejsou spravedlivé (otrokářství nějakou dobu).

Nestabilita ve feudální společnosti byla způsobena válkami a morovými ranami, jinak to byl relativně stabilní systém.

Kapitalismus není spojen s demokracií, existoval majetkový cenzus na volební právo (demokracie se týkala jen majetných). Revoluce nejsou nevyhnutelné, v severských zemích neprobíhaly buržoazní revoluce, ale změna byla postupná.

1965 – plné volební právo pro černochoy v USA.

V globalizovaném světě mají kapitál nadnárodní společnosti a už ho nedrží v rukou stát, tím má menší váhu demokracie, menší možnosti přerozdělování.

Tři druhy lží:

- lež
- velká lež
- statistika

Subjektivní prvky rozhodování (1.3)

Politika je vědomá činnost vedená s určitým záměrem

Různé subjekty vstupující do politiky mají různé zájmy

Celkový výsledek ne vždy odpovídá představám subjektů

Motivace

Vnitřní pohnutky či příčiny jednání (proč to člověk dělá?)

Politika není tolik o motivaci, ale o zájmech (ne proč? Ale jestli? toho docílíme)

Přesto nejde motivace v politice opomíjet:

aktivizace subjektů

- **Voličů** – jsou aktivní, protože si chtějí zlepšit životní podmínky sebe nebo svých blízkých. Také aktivuje hrozba z trestu při pasivitě nebo hrozba zhoršení situace při aktivitě jiných. Ideální je kombinovat pozitivní a negativní propagandu. V některých situacích může mít politik zájem na pasivnosti (např. voličů protivníka)
- **Elit** – ne vždy je lid kompetentní rozhodovat. V zastupitelské demokracii rozhodují elity, proto je potřeba získat ty nejlepší elity, přesvědčit je, aby byli aktivní. Motivace:
 - služba veřejnosti
 - získat privilegia – příjem, informace, kontakty, imunita, náhrady na cestování
 - potřeba rozhodovat o jiných
 - naplnění osobních ambicí spasit svět (mesiášské sklony)
 - sledování zájmů určité sociální skupiny jejichž zájem se vydává za zájem celku

Egoistická motivace nemusí být špatná, je otázkou jak jsou vázány výhody politika na výsledky jeho práce. Dobré by např. bylo aby platy politiků závisely na výkonu ekonomiky.

Politik může realizovat svoje zájmy a tím i zájmy svých voličů, nebo se může snažit realizovat zájmy voličů a nemusí se mu to dařit (buď nemá schopnosti nebo to závisí na ekonomickém cyklu). Pokud chce, má schopnosti a neúspěch byl důsledkem cyklu, nemá cenu ho menit

Gross a jeho motivace – když byl předsedou vlády a sociální demokracie – s Grosseem by bylo možné krizi překonat, ale k tomu by byla potřeba jistota, že chce sloužit sociální demokracii. Otázkou je jestli jí chtěl sloužit nebo chtěl sledovat jen vlastní zájmy. A i kdyby chtěl sloužit straně, mohl být ještě neschopný, takže by jeho udržení stejně nemělo smysl. Gross asi sledoval jen svoje zájmy.

- **Jedinců** -

7. přednáška

Podle průzkumů STEMu a CVVM jde ODS dolů (kvůli nevýraznosti Mirka

Topolánka) a ČSSD jde nahoru (kvůli buldozerovosti Paroubka). Sofres factum měla vždy přesnější čísla než STEM a CVVM.

Stranické preference – “koho byste volili, kdyby zítra byly volby?”

Volební prognózy – jiné otázky a z nich se prognózují výsledky voleb.

Paroubek se už považuje za vítěze (vzhlédl se ve Schrödovi), ale ODS průzkumům nevěří.

Namodelované výsledky:

- 28% - ODS
- 27% - ČSSD
- 21% - KSČM

Pořadí může odpovídat, procenta můžou být jiná. Radikální styl Paroubka (a Jandáka a Ratha) imponuje nižším méně vzdělaným vrstvám a těm, kteří nemají rádi Klause. Středním vrstvám se ale jejich styl nelíbí. Nižší vrstvy mohou spíš volit komunisty, proto není jasné, že ČSSD vyhraje. Přesto je pravděpodobné, že ČSSD + KSČM bude mít v parlamentu většinu. Nebo by mohla vzniknout koalice ČSSD s ODS ale bez Topolánka (např. s Bémem).

Nepokoje ve Francii

Konflikt mezi křesťany a muslimy. Problémy se přesouvají z okrajových částí do center měst. První auta hořela už i v Berlíně a v Bruselu.

V USA probíhalo štábní cvičení – modelovala se jaderná válka, kde útočníkem bylo Rusko. V Rusku (nebo ve spolupráci s Čínou) také probíhají cvičení proti “teroristům” ale zkoušejí se při tom rakety.

Zájmy

Někdy se ztotožňují s potřebami, ale je mezi nimi rozdíl.

- Potřeba – nedostatek něčeho, podle Aristotele nedostatek činnosti
- Zájem – preferovaná činnost, vyžaduje kolektivní akci.

Klasifikace zájmů:

- **Nositelé zájmů – subjekty**
 - **Individuální** – preference jedince. Jedinec je vždy sociálně zakotven, jeho zájmy mohou být společné se zájmy jiných jedinců.
 - **Skupinový** – suma preferovaných potřeb nějaké skupiny, které si musí zabezpečit, aby zajistila stabilní postavení. Může to být buď průměrný zájem (všichni se na tom shodnou) nebo to může být dominující zájem velké podskupiny uvnitř skupiny, který se vydá za zájmy celé skupiny.
 - **Celospolečenský** – něco, na čem se shodnou všichni jedinci daného celku. Obvykle je to jen zájem velké skupiny, který se vydává za zájem všech. Toto je typické pro socialisty.
 - **Veřejný zájem** – tento termín používají liberálové
- **Podle formy organizace subjektů**
 - **Stranický zájem** – spojen s upevněním vlovové a mocenské pozice strany

- **Třídní zájem** – s udržení hospodářsko politické pozice třídy
- **Státní** – teoreticky zájem všech lidí na území státu. Může to ale být jen zájem vládnoucí vrstvy nebo lobby.
- **Národní** – zájem národa. Problém, pokud ve státě žije více národů, např. Sovětský svaz, Jugoslávie. Tito byl Chorvat a v Jugoslávii dominovali Srbové (až Milošević byl Srb)
- **Všelidský** – společný zájem všech lidí – buď průměrný nebo dominující zájem. Hlavním zájmem je asi přežít.

Často je snaha se posunout na vyšší úroveň, např. z třídního zájmu udělat národní zájem. Pokud chceme někoho oslabit, je dobré dokázat, že jeho zájmy jsou např. individuální než třídní.

- **Podle vztahu ke skutečnosti**

- **Reálný** – odpovídá postavení subjektu a subjekt ho aktivně realizuje
- **Potenciální** – subjekt si ho ještě neuvědomuje nebo ještě nic nedělá pro jeho realizaci. Marx: není podstatné, co si dělník myslí, ale co je nucen dělat ...
Potenciální zájem v Iráku: jedním z Američanů důvodů je ropa, podle jedné studie do 10 let prudce naroste spotřeba ropy a tím i její cena, proto je oprávněná snaha získat kontrolu nad ropnými poli. Riceová byla ředitelkou divize jedné americké ropné společnosti.
- **Iluzorní** – Např. představa ODS a Klause o tom, že budeme tygry střední Evropy, hodně lidí tomu věřilo a byli ochotní si utahovat opasky

- **Podle stupně důležitosti**

- **Podstatné** – když je subjekt nenaplní tak degraduje
- **Nepodstatné** – když je subjekt nenaplní, tak se s jeho pozicí nic nestane

Podstatné a nepodstatné zájmy jsou důležité pro koalice – členové koalice musí mít stejné podstatné zájmy.

Např. změna poměrného volebního systému, který by oslabil menší strany a posílil velké strany s podporou mezi 20-30% (ODS, ČSSD). Levicové strany obvykle odmítají většinový systém. Potom vznikla 4koalice jejímž společným zájmem bylo dostat se do parlamentu (přestože jiné zájmy měli velmi rozdílné).

Ústavní soud změnu systému nedovolil (příliš se přibližoval k většinovému systému). Zájem, kvůli kterému vznikla 4koalice zanikl a pak se rozpadla 4koalice.

- **Podle vztahu k jiným zájmům**

- **Antagonistické** – vzájemně se vylučují. Nelze realizovat oba. Socialisti považují za antagonistické zájmy dělníků a buržoazie.
- **Neantagonistické** – nevylučují se.

Pouze 36% Američanů věří Bushovi, 54%

8. přednáška

- **Podle času**
 - Bezprostřední
 - Krátkodobé
 - Dlouhodobé

Bezprostřední zájmy jsou i krátkodobé a dlouhodobé – když jsou trvalé, např. dýchat vzduch nebo potřeba ropy (2010-2012 mohou výrazně vzrůst ceny ropy z 60 \$ na 100\$). Balir uvažuje o vypovězení Kjótského protokolu (Rusko taky).

Podle předmětného zaměření zájmu

- **Ekonomické** – jedny z nejdůležitější, zajištění materiálních podmínek existence subjektu (suroviny, energie, potraviny, výhodné výrobní podmínky, majetek) Rusko má velký vliv v bývalých zemích SSSR, protože může ovlivnit cenu ropy, plynu, energie (ceny v Rusku jsou mnohem nižší než na západě a v USA) – tím může ovlivňovat politiku v těchto zemích.
- **Duchovní ideologické zájmy** – spojené s prosazením názorů hodnot, ideálů, které odpovídají pozici daného subjektu, posilují jeho aktivitu nebo mu umožňují ovládat jiné subjekty. Má i vnitrostátní rozměr: např. kdo je ministrem školství, kultury a vliv médií (“spřátelení redaktoři”). V Rusku např. vzniklo po pádu SSSR ideologické vakuum (konec marxismu-leninismu), jde o to, čím vakuum zaplnit – potřeba, aby to bylo něco původně ruského – je to pravoslavná církev (proto Jelcin i Putin chodí do kostela)
- **Ekologické** – objevují se reaktivně nedávno. Taková kvalita životního prostředí, aby subjekt a jeho potomci mohli v tomto prostředí existovat bez vážných zdravotních problémů. Obvykle se řeší, až když je pozdě, když se bezprostředně projeví ve větší míře. Strany Zelených posílily až v době, kdy fungoval stát všeobecného blahobytu (uspokojení zásadních životních potřeb) a zároveň došlo ke zhoršení životního prostředí – postmateriální hodnotová orientace. Problém východní Evropy je v tom, že se zhoršilo životní prostředí, ale životní úroveň výrazně nevzrostla a lidé se nepřeorientovali na postmateriální hodnoty. Na Západě je ekologické hnutí spíše levicové (protože znečišťovatelé jsou kapitalisti) Kdežto u nás znečišťovali socialisti, proto zelené strany musí být spíše doprava. Výsledkem je, že velké strany do svých programů zařazují ekologii a tím se zmenšuje prostor pro ekologické strany.
- **Vojenské** – zajištění vojenské rovnováhy nebo převahy nad klíčovými soupeři – početná a vybavená armáda, kontrola strategických území, základen. Rakety Topol M, Bulava. Východní blok přijal závazek, že nikdy nepoužije jaderné zbraně jako první (Američani na to nechtěli přistoupit). Důvodem bylo, že Východ měl převahu v tancích. Dnes už Rusko nehovoří o tom, že nepoužije jaderné zbraně jako první (připouští jejich použití na obranu).
Možné Americké základny: Polsko, Bulharsko, Rumunsko, Albánie (tam je), Střední Asie, Uzbekistán (zrušeno) Tadžikistán, Kyrgistán, Irák, Afghánistán.
Čína a Rusko mají velký zájem, aby Irán zůstal nezávislý (nebo alespoň

neproamerický).

- **Bezpečnostní** – syntetizující zájem: předpokládá vytvoření stabilních podmínek pro existenci příslušného subjektu v daném sociálním prostředí. Prostředí bez přímého ohrožení fyzické existence subjektu (kriminalitou, přírodou...) je v podstatě souhrnem předchozích zájmů.
- **Politické** – ovládnutí státu, naplnění všech předcházejících zájmů.

9. přednáška

Hodnoty

Specifická vlastnost, která má pro subjekt význam (mimo subjekt nic nepředstavuje). Ve vztahu k zájmu má obecnější a abstraktnější podobu (zájem je konkrétní) Prosazují se prostřednictvím hodnotové orientace lidí (silný/slabý stát, přerozdělování, sociální/minimální stát...)

Důvod existence hodnot:

- Běžné vědomí není schopné se rozebírat a potřebuje se nějak orientovat.
- Z hlediska perspektivy někdy nevíme, co udělat, takže se orientujeme na hodnoty.

Programy stran jsou zájmové a hodnotové. Např. ODS měla svůj první program hodnotový, ideologický – a vyhráli (taky kvůli Klausovi) nad Občanským hnutím (1992).

Ideologie umožňuje se orientovat ve společnosti (vysvětlovací-explikační funkce). Vytvářejí normy, spojují lidi se společnými názory.

Institucionální aspekt politického rozhodování

Pod institucionalizací se chápe vytváření relativně trvalé struktury vrozů chování a organizace.

Politická kultura

chápe se buď neutrálně nebo hodnotícím způsobem.

- **Hodnotící** – někdo má a někdo nemá kulturu
- **Neutrální** – každý má nějakou kulturu, jde o to, jakou

Jako pojem se objevuje v USA po Druhé světové válce. Někdy se ale objevuje už v pracích Edvarda Beneše krátce po První světové válce (hodnotící přístup).

Způsob chování. Stereotyp chování subjektů v politice. Hovoří se o ní ve vztahu k velkým sociálním skupinám. "Duch jednotlivých národů" - zvláštnosti národa ve sféře politiky.

Čím je determinováno chování

Stabilní podmínky --> stereotyp

- **Geopolitická situace** – umístění národa v regionu (velikost, poloha, terén)

- Poloha: např. důležitost české kotliny (skutečně samostatná naposledy v době husitství). Strategicky důležité místo --> tendence k pacifismu.
- Velikost: “velké” národy mohou dělat “velkou” politiku – přehlížet zájmy těch malých.
- Terén: Afghánistán – špatné zkušenosti mají hlavně Britové z 20. let, byli tam poraženi, stejně pak Sověti v 70. letech, je otázkou, jak dopadnou Američani teď. Hory a jeskynní komplexy. Nebo Američani, kteří byli poraženi ve Vietnamu (50 000 mrtvých Američanů a 2 000 000 Vietnamců) Odhad v Iráku: 2100 Američanů (jen oficiální vojáci) a mnoho zraněných (30 000).
- **Náboženství**, kontinuita hodnot – typ náboženství determinuje politické chování. Náboženské hodnoty se mohou stát součástí kultury i když je náboženství marginalizované. **Katolík** je spíše pasivní – když se něco stane, bere to jako trest. Kdežto **protestant** to bere jako zkoušku – pokud se něco stane, tak musí být ještě razantnější, aby obstál ve zkoušce. Katolík by zpytoval svědomí, jestli neudělal něco špatně. Proto se Američani zachovali tak, jak se zachovali, po 11. září. Nebrali to jako trest za to, že se západní civilizace šíří do světa.
Pravoslaví je více kolektivistické (jako katolíci) než protestanti (ty jsou více individualističtí). Pravoslaví je národní a je v něm silná loajalita ke státu. Také je pro něj typický caesaropapismus – panovník vede stát i církev (není to jako dualismus, kde spolu soutěží stát a církev).
Islám – specifická hodnotová orientace: pokud muslim zemře za víru, dostanese okamžitě do ráje. Povinností musima je šíření víry. Bojovat proti ostatním pokud jim brání v šíření víry. Bojovat dokud nepřestane bojovat protivník. Na rozdíl od křesťanství nemá centrum (katolicismus má řím, protestantství má taky centrum, protestantství ne) Islám nemá centrum.
Šíjté – theokracie (např. Irán)
Sunnité – buď taky teokracie nebo sultanát - dominance světské moci nad církví – to, co bylo v Iráku (Saddám Husajn), nebo to, co je v Saúdské Arábii. Pokud na muslimy útočí nevěřící, semknou se koulem svého vůdce, i když ho předtím neměli rádi (radši Saddáma než Američany)

10. přednáška

- Taliban jsou studenti islámských vysokých škol, studovali Korán a naučili se válčit
- **Výrobní činnost**
 - Húnové vypalovali města, která dobyla, protože města nepotřebovali
 - **Agrární společnost** – orientace na kolektivismus, autoritářství, nižší sociální mobilita, paternalismus.
 - **Industriální společnost** – individualismus, spíše demokracie, vyšší sociální mobilita, kult spotřeby
 - Např. rozdíl mezi Čechy a Slováky: Mečiar – fyzicky silný člověk, vůdce agrární společnosti, autorita. Naopak Havel i Klaus jsou méně výrazné postavy, co se týče věku, spíše intelektuálové než Mečiar. Později si Slováci vybrali Dzurindu, který je podobnější Havlovi a

Klausovi. Čechy jsou industriální od 19. století.

- **Sociální struktura** – když je stabilita, jsou politicky aktivní jiné vrstvy než když je nestabilita – při dobré stabilní situaci jsou ochotny nižší vrstvy akceptovat vedení představiteli vyšší vrstvy, v případě nestability se ale do popředí dostávají radiálové zastupující nižší vrstvy. Nižší vrstvy mají větší očekávání od státu – sociální stát. Střední a vyšší vrstvy spíše volí liberálně-konzervativní pravici – minimální a silný stát. Přesto někdy střední vrstvy mají zájem na sociálním státu – důvod:
 - ideologický – sevreská tradice, náboženství luteránství
 - pochopení svých vlastních zájmů – velká diference by způsobila nestabilitu (České střední vrstvy si to neuvědomují)

Při nárůstu sociální nestability se aktivizují nižší vrstvy, hledají řešení buď v krajní pravici nebo levici. Sociální stát na západě vedl k marginalizaci komunistických stran na západě (také tomu pomohl rok 1968 v ČSSR). Do popředí šla při krizích na západě naopak pravice – Haider, Jean Marie Le Pen. Globalizace bere nižším a středním vrstvám jistoty, práci. ČR je spíše výjimka – máme tu silnou a nepřejmenovanou komunistickou stranu. V Německu se Lafontaineova část SPD odštěpila a připojila se k bývalým komunistům a s nimi získal 8%.

U nás jsou **starší lidé** zvyklí volit (protože museli) – tato vrstva chce spokojeně dožít + chce, aby se jejich děti měli dobře.

ČSSD chce zvýšit věk odchodu do důchodu, ale jen pokud s tím budou souhlasit komunisti – důvod: kdyby to udělali bez nich, část levicových voličů by odešla ke komunistům. Kdežto ODS by to udělala i bez nich. ODS by se silní komunisti hodili více než siná ČSSD – protože KSČM by bala strašák, proti kterému by se všichni semkli a připojili se k ODS. ODS nepotřebuje silnou sociální demokracii.

Mládež u nás je politicky méně aktivní než starší. Pokud ale dojde k nestabilitě, bude mládež radikálnější než staří.

Ženy jsou obecně konzervativnější, ale častěji odmítají násilí.

Muži jsou agresivnější a vstřícnější k novým věcem. Ve společnosti větší část tvoří ženy, přesto není v politice odpovídající zastoupení žen. Více žen v politice je v severských zemích.

Státní aparát – tito lidé usilují o řád, o jeho udržení, podle toho volí politické strany (včetně krajní pravice a levice, za určitých situací)

Ozbrojené složky – po roce 1989 byla tendence, aby v čele ministerstva vnitra stál civilista. Lidé s vojenským vzděláním a zkušeností mohou prosazovat silové řešení – na druhou stranu si ale uvědomují následky silového řešení. Americká generalita má obvykle dvě školy – civilní a vojenskou – v případě Jugoslávie byli proti útoku, Allbrightová je musela přesvědčovat, že Srbové a Milošević čekají na první bombardování, aby se mohli vzdát (jen tak se ale nevzdali).

- **Ekonomická situace** – v době stability jsou aktivní jiné vrstvy než při nestabilitě.

Vsuvka:

Kongres ODS – Topolánek zaútočil na “Maršany” - ty, kteří chtěli dělat velkou

koalici – důvod: velká koalice by byla jedině bez Topolánka. Topolánek je schopný se udržet, jen pokud bude mít ODS přes 30% procent a bude schopná udělat vládu s KDU-ČSL. “Všem by měl být garantován příjem 6000”

Zdravotnictví: potenciální poradkyně Ratha byla přistižena, když si žádala o “sponzorský dar” odstoupila, Rath se rozzlobil, ale řekl, že když se to prokáže, poradkyně odejde. Nechává to ale stín pochybností na Rathovi, protože by to těžko šlo bez něj.

Voleb do senátu a do vyšších územně správních celků se obvykle neúčastní lidé z nižších vstev – tím se mění struktura oproti parlamentu a malé komunální politice. K volbám do krajů chodí často voliči ODS a podnikatelé se svými rodinami.

Model politické kultury českého národa

je oscilační – oscilujeme kolem řešení, mezi ideologií a pragmatismem. Na jedné straně inklinují ke světlým zítřkům – strana musí přijít s nějakým velkým projektem: národní obrození, vznik samostatné republiky, budování socialismu, “návrat do Evropy”

Důvodem mohou být podvědomé náboženské tradice a také porážka na Bílé hoře (doufali jsme, že se situace jednou zlepší).

Češi oscilují mezi liberalismem a paternalismem. Na jednu stranu nechceme, aby nám někdo mluvil do našich věcí

- 75% “stát nemá právo nutit lidem něco, co nechtějí” zároveň nemají zájem mluvit do věcí někoho jiného(liberalismus)
- ale pokud má Čech problémy, tak chce, aby mu někdo pomohl – paternalismus.)

Češi obvykle chtějí to, co nemají – liberální hodnoty, potom se přešlo k paternalismu po roce 1948, po roce 1989 přichází zase liberální ideologie, v polovině 90. let Klaus vytvořil liberální prostředí s pozůstatky sociálního státu, lidem se to přelalo líbit, a chtěli, aby se o ně někdo staral --> přišla ČSSD, potom se ale Špidla přestal orientovat na sociální hodnoty, tak část voličů přešla ke komunistům.

Češi oscilují mezi autoritářstvím a demokratismem. Autorita osoby nebo státu je spojena s ideologií. Aby instituce byla autoritou, musí naplňovat ideu paternalismu. Čech se obvykle nepostaví otevřeně proti instituci, ale snaží se ji obejít a zesměšnit – princip švejkovství.

Pro Čechy je autoritou ten, kdo hájí žádanou ideologii, musí to být intelektuál, ale plebejec (české elity se formovali z nižších a středních vrstev, lidé museli mít pocit, že politik patří mezi ně).

Češi jsou rovnostáři – demokratické tradice, občanská společnost. Věříme svým vůdcům, ale zároveň do toho chceme aspoň trochu mluvit. Součástí našeho historického dědictví je i požadavek vyřčený Jiřím z Poděbrad – kolektivní bezpečnost v Evropě. Pro malý stát je dobré vytvořit demokratický systém, kde se hlasuje o kolektivní bezpečnosti.

Český pacifismus – poslední masová účast Čechů na válce byla v době

husitství. Potom jsme nebojovali za sebe, Češi zjistili, že nic netrvá věčně a často se nevyplatí bojovat.

V ČR měla vždy tradici levice nebo alespoň strany s paternalistickými rysy. Ve Francii jsou také levicoví. Velká Británie je zase liberálně-konzervativní, pravicová.

11. přednáška

Úspěšný je takový politik, který se chová podobně jako voliči – proto např. Rath může těžko imponovat středním vrstvám (o které se ČSSD v Praze uchází)

Kongres ODS

ODS byla původně liberálně-konzervativní stranou.

Teď se mění na středopravicovou paternalistickou stranu (zaručený příjem 6000 Kč). Strana se přizpůsobuje průměrné české povaze (sklony k paternalismu).

Zielenec chtěl v polovině 90. let širší rozkročení strany – více nezávislých intelektuálů – Klaus byl proti a prosadil zachování původní podoby strany.

Topolánkuv obrat ke středu je podobný.

V roce 1998 ODS také tvrdě odmítala velkou koalici, ale nakonec byla opoziční smlouva.

Bém se teď od velké koalice distancuje, ale to neznamená, že nepřipadá v úvahu. Topolánek prohlásil, že když ODS nebude mít 36% tak odejde. To by umožnilo vytvořit vládu s KDU-ČSL (která obvykle mívá 8%).

Klaus je pro to, aby ODS byla jednotná. Kdyby se vyslovil proti Topolánkovi (kterého nemá rád) a ODS prohrála, tak by to bylo na Klause.

Topolánek po zvolení chtěl dělat Klausovu politiku, obklopil se jeho lidmi (Nečas, Langer, Zahradil, Tlustý), ale regionální elity mu přestávají věřit.

Příliš agresivní a arogantní styl Ratha nevyhovuje politické kultuře – hlavně středních vrstev.

Golfský proud je zpomalen o 30%, je možné že se zastaví a pak tady bude zima.

Podle Britské studie: v automobilových katastrofách zemře 400x víc lidí než v souvislosti s terorismem.

Politická organizace

souhrn institucí prostřednictvím, kterých se zajišťují politické zájmy jednotlivých skupin.

Klíčové prvky:

- Stát
- policické strany
- nátlakové skupiny

První kdo přišel s monotheismem byli Židé.

Stát

Lze klasifikovat podle

- Typ – která sociální skupina (zájem) dominuje
- Forma
 - otázka členění (unitární, federace, konfederace)
 - forma vlády – kdo vládne
 - otrokářské státy: aristokracie, demokracie, tyranie... politickou moc mohou mít různé skupiny, ale vyjadřovali zájem otrokářů
 - feudální státy – monarchie – zájmy vlastníků půdy
- Politický režim – jaké nástroje se používají, jak se uskutečňuje vláda
 - monarchie – volební, dědičné, absolutní, konstituční

Volební systém – demokracie – lid si vybírá svou reprezentaci – mechanismus voleb závisí na zájmech.

U nás je poměrné zastoupení do poslanecké sněmovny, která je klíčová. Pro razantnější reformu by ale byl lepší většinový systém – je pravděpodobnější, že se prosadí jedna silná strana (je ale možné, že se prosadí ten, kdo zastupuje menšinu)

Češi se chovají jinak než Američani – Američani při volbách volí toho, kdo má v průzkumech většinu (menšina se přidá k nejsilnější straně). Češi se chovají opačně, snaží se spíše vyvažovat situaci (viz Obecná škola).

Pokud by byl po roce 1989 většinový systém, mohli komunisté získat víc, protože měli více známých osobností, více elit (ředitelů podniků, lékařů...).

Nátlakové skupiny

Jejich existence a vliv je otázkou zájmů a politické kultury. Pokud sociální skupina nemá možnost se vyjádřit jinak nebo jen periodicky ve volbách, vytváří nátlakové skupiny, které prosazují jejich zájmy. Vlivem na subjekt, který má moc a rozhoduje.

Nástroje: odpovídají politické kultuře a ty, které se ukáží jako efektivní.

Češi se stali pacifisti až po Bílé hoře, do té doby, bojovali tvrdě (husité).

Taliban v Afghánistánu vznikl až po odchodu Sovětů – vznikl díky Pakistánu,

Saudům, Američanům a Britům – aby vyhráli občanskou válku a nastolili řád v Afghánistánu, byli to studenti vysokých škol. Ale byli to muslimové a nakonec se obrátili proti Američanům.

Nátlakové skupiny nemusejí být ozbrojené – např. lobbystické skupiny v parlamentu. Pro demokracii mohou mít pozitivní efekt – pokud upozorňují na problém, který neřeší politické strany.

Politické strany

Odpovídají zájmům na daném území.

V prvních fázích byli jen stranami elit – reprezentovali jen politicky aktivní vrstvy. Později se oběvily masové politické strany. Po Druhé světové válce se hovoří o univerzálních stranách.

Masové strany se orientují na jednu velkou vrstvu – proto byly ideologické. Mají početné členstvo, které financuje její provoz.

Univerzální strany od 60. let – “all catch party” - neopírají se o jednu sociální skupinu, ale hledají voliče napříč sociálním spektrem. Nedokáží ideologicky stmelit voliče, proto mají věcný program a zaměřují se na problémy které lze pojmenovat a nabízejí řešení. Tyto strany nemají početné členské základny, proto musejí být financovány státem (příspěvky).

Univerzální strany vznikly díky tomu, že na Západě vznikl stát všeobecného blahobytu, lidé nebyli pevně vázáni na vrstvu, ze které pocházejí.

Pokud by v ČR po revoluci vznikl stát všeobecného blahobytu, pak by postupně zanikly masové strany (KSČM) nebo by se musely transformovat na univerzální.

Poznání v politice (2)

Nejednoznačnost poznání v politice

Důvody k nejednoznačnosti

Politické rozhodování se obvykle odehrává v podmínkách rizika a nejistoty. V politice se často vybírá z opačných alternativ.

- Politika souvisí s vysoce dynamickými procesy. Něco jako meteorologie, prognóza počasí. Politolog rámcově ví, co se stane když... ale může se to vymknout, změnit. Poznání politiky je ještě těžší než počasí – do politiky zasahuje lidský faktor, kdežto počasí člověk moc neovlivní.

12. přednáška

- Rozdílné pozice aktérů vedou k rozdílným zájmům, následně k rozdílným hodnocením a tím i k rozdílným navrhovaným řešením. Např. problém Severu a Jihu – každý se na to dívá jinak.
- Ne vždy je zájem situaci skutečně objektivně analyzovat – je zájem na

určitém vidění reality:

- přehlížení některých problémů (ty které jsou důsledkem naší politiky)
 - zveličování jiných problémů (chyb jiných)
- To se děje buď podvědomě, nebo je to manipulace.

Hodnotové a věcné poznání

- **Hodnotové poznání** – ideologické – z pozice určité sociální skupiny.
 - Její názor může být utopií zcela odtrženou od reality.
 - Část hodnot může být bezprostředně realizovatelná:
 - např. likvidace nevolnictví po francouzské revoluci.
 - Nebo Leninova revoluce: půda rolníkům a zastavení Války.
 - Část hodnot se realizuje hned a část s odstupem. Změna nemusí na první pohled vypadat pozitivně a lidé ji nemusí zprvu poporovat.
- **Věcné poznání** – zachycení analyzovaného objektu takovým jakým je sám o sobě, nezávisle na našich přáních. Analýza faktů, opírá se o fakta. Subjekt může zasahovat pomocí:
 - výběru faktů (lidé znají jiná fakta – podle situace, v jaké žijí)
 - metodologie která se používá – ta je zase otázkou zájmů a hodnot.
 - Konzervativec používá normativně-ontologickou
 - Liberál empiricko-analytickou
 - Komunistu marxismus
 - fakta mohou být neúplná nebo nejednoznačná
 - ne všechna řešení, která z fakt vyplývají nám nevyhovují, tak je můžeme vědomě nebo nevědomě ignorovat, bagatelizovat.

Rozhodování občana a elit v politice

Občan

Většinou neví – nezná fakta, nástroje

- Může se vzdát účasti na rozhodování – tím dává prostor elitám a ostatním, které se účasti na rozhodování nevzdali. Teď se odhaduje volební účast asi 50% (V USA je často pod 50%)
- Může následovat politickou nebo vědeckou autoritu (Klaus, Zeman, Lux) dnes už takové osobnosti chybí (Topolánek) a Paroubek je zase kontroverzní a jeho chování nesedí všem. Politici se snaží získat např. známé zpěváky a kulturní osobnosti.
- Může si vybrat věcný přístup – zkoumá to, co strana nabízí – hodnotově i věcně. A jestli to strana je schopná splnit.

Vtip z Ruska: dvě řešení – reálné, utopické. Jaké je reálné? Přiletí Maršani vezmou lopaty a začnou pracovat Utopické: Rusové vezmou lopaty a začnou pracovat.

Elita

- Politik by měl zanalyzovat varianty a vybrat tu, která je věcně nejsprávnější. Těžko ale může poznat, co je skutečně pravda – tak se může rozhodovat na základě zájmů, podle lobby...
- Pokud politik není schopen věcně rozebrat problém, přistupuje k

- problému hodnotově a podle svých zájmů.
- Pokud disponuje mocí, může odstranit nositele alternativních názorů

Informace a rozhodování

Objektivní informace a omyl

Předpokladem optimálního řešení je mít **dostatek pravdivých informací**. Pozitivní smysl může být i **znalost o neznalosti** (víme, že jsme udělali chybu – dílčí rozhodnutí) – problém: ne vždy to, co funguje v malém, funguje i ve velkém. Příklad: stranické preference a volební prognózy (vzorek nemusí být reprezentativní, navíc výsledek průzkumu může zpětně ovlivnit politickou realitu). Všechno zlé je k něčemu dobré – můžeme zúročit vlastní chyby, poučit se z nich.

Nezjištěný omyl může mít pozitivní dopad – čím hloupější sedlák, tím větší brambory. Hitlera varovali mnozí generálové odborníci proti tomu, aby bojoval na dvou frontách. Protože nikdo nevěřil, že to Hitler udělá, podařilo se mus dostat se až tam daleko (ale nakonec stejně skončil špatně).

Kontrola a manipulace s informacemi

Informace ovlivňují rozhodování vždy a to nezávisle na tom, jestli je pravdivá nebo ne. Pokud známe jakými informacemi disponuje protivník a víme jak uvažuje, můžeme včas připravit protipatření. Proto se v politice řada údajů utajuje. Manipulace – dodávání “vhodných” informací.

Hodnocení rozhodování podle výsledku

Zda rozhodnutí bylo optimální se oceňuje podle výsledku.

Obvykle se nevybírám dobré řešení, ale jen lepší z těch špatných, menší zlo. Když zvolíme určité řešení (na politické rozhodnutí obvykle i někdo dopatí), pak se vždy najde někdo, kdo bude tvrdit, že bylo možné jiné lepší řešení. Prokázat, že hypotetické řešení by nebylo lepší, lze těžko prokázat – leda autoritou.

Pohovory: 4., 9., 11., 16., 23. ledna

16. ledna – druhý po 8:30 225NB

pondělky od 8:30 do 14:00

středy od 12:00 do 18:00

asi tak na 20 minut

ODS i ČSSD prohlašují, že vyhrají. Pro Topolánka je porážkou pod 36%, pro Paroubka pod 30%.

Koalice ODS + ČSSD by mohla znamenat posílení komunistů v příštích volbách.

13. přednáška

Nelze porovnávat – když vybereme nějaké řešení, nelze už obvykle vyzkoušet ty ostatní a porovnat je.

Kumulace vedlejších efektů

Neoptimální výsledek může být způsoben řetězení vedlejších výsledků naší činnosti.

Po obsazení Iráku část Iráčanů brala Američany jako osvoboditele, ale malá skupina lidí na ně zaútočila --> Američané opětovali palbu --> zepřeli i nevinní --> rostl počet nepřátel Američanů. Přibývají další a další odpůrci.

Informace v prognózách

Prognóza politologa, která se nenaplní:

- buď to byla špatná prognóza
- nebo se nenaplní proto, že to bylo zveřejněné a ten, kdo to chtěl udělat, už to udělat nemohl, protože by se setkal s negativním ohlasem

Publikovaná informace ovlivňuje realitu ať už je pravdivá nebo ne.

Např. zveřejněné volební prognózy mohou ovlivnit mínění – tady záleží na politické kultuře, jestli je americká (hlasují s většinou) nebo jako Češi.

Politici a objektivní hodnocení

Politiky zajímá, jestli informace posílí nebo oslabí jejich vliv. Mají zájem na pozitivních informacích o nich a negativních o protivnících.

Objektivnost politického poznání

Hledání pravdy

Úspěšnost rozhodnutí je do značné míry závislá na objektivnosti našeho poznání – objektivní poznání by mělo být nezávislé na našich přáních, postojích, hodnotách.

Poznání vždy provádí subjekt a ten má přání, postoje, hodnoty, zájmy

- část hodnot a zájmů se prohlásí za absolutně pravdivou, to je typické pro normativně-ontologický přístup (věřící, konservativci)
- hodnoty a zájmy se prohlásí za subjektivizující prvek a je snaha je z poznání eliminovat – empiricko-analytický přístup, používá kvantifikaci a experimenty, to se pak považuje za pravdivé (ale: W. Churchill: “věřím jen statistikám, které jsem si sám zfalšoval”).
- Zájmy a hodnoty se chápou jako nedílná součást reality – můžeme je poznat, ukázat souvislosti jejich vzniku, ale neměli bychom je hodnotit jako dobré nebo špatné – koncept Maxe Webera (v politice nepoužitelné, protože tam je potřeba vybrat jedno lepší řešení)
- Zájmy a hodnoty se chápou jako nedílná součást společenského vývoje. Je možné definovat tu zájmovou a hodnotovou strukturu, která je v dané fázi dějin (vývoje) progresivní – Marxismus.
- Jednotlivé zájmy a hodnoty jsou prohlášeny za rovnocenné –

pragmatismus, postmoderna “každý má svoji pravdu”

- Zájmy a hodnoty jsou součástí reality, lze je odvodit a lze rozpoznat subjekt, který se v daných podmínkách prosadí – systémový přístup.

Kritéria pravdivosti

- **Víra** – je založena napřesvědčení věrohodnosti a neomylnosti určitého textu nebo osobnosti, nevyžaduje empirické ani logické zdůvodnění, stačí kladný emocionální vztah. Typická pro náboženství a ideologicky orientované směry.
- **Jasnost a zřetelnost** – přišel s tím Descartes, jeho ideálem byl rozum, odmítl víru a zkušenost. “Pravdivé poznání musí být založeno na postupné dedukci z nejjednodušších pojmů a principů” zavádí logiku. Nejjednodušší pojmy ale většinou vychází ze zkušenosti.
- **Verifikace a falzifikace** – spojeno s pozitivismem, verifikace je spojena se zkušeností, hledáme fakta, která potvrdí naši teorii, potom můžeme teorii považovat za prokázanou. Falzifikace je obrácená metoda – hledáme fakta, která vyvrací naši teorii, pokud je nenajdeme, je pravděpodobné, že teorie je správná.
- **Praxe** – přetvářející činnost, výrok je pravdivý, pokud svůj výrok prostřednictvím činnosti promítneme do reality a výsledek činnosti koresponduje s výrokem, je výrok pravdivý.